

Motion till riksdagen

2010/11:A387

av **Josefin Brink m.fl. (V)**

En solidarisk arbetslöshetsförsäkring

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning.....	2
4	Snabba reformer	3
4.1	Sänkt kostnad för medlemskap i en a-kassa.....	3
4.2	Höjt tak för högsta dagpenningen	4
4.3	Ingen nedtrappning av ersättningsnivån	5
5	Utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring	5
5.1	Frivilligt medlemskap i fackligt anknutna a-kassor	6
5.2	Arbetslöshetsförsäkringens finansiering.....	7
5.3	Villkor för ersättning	8
5.3.1	Arbets- och medlemsvillkoren	9
5.3.2	Studier.....	10
5.3.3	Överhoppningsbar tid.....	11
5.3.4	Beräkning av normalinkomst och normalarbetstid.....	11
5.3.5	Bisyssla	13
5.3.6	Förtroendevaldas rätt till ersättning.....	13
5.3.7	Pension.....	13
5.3.8	Avgångsvederlag.....	14
5.3.9	Neutralitet i förhållande till ålder och familjesituation.....	14
5.3.10	Rätt till deltidsstämpling	14
5.3.11	Karensdagar	15
5.3.12	Rätten att begränsa sitt sökande	15
5.3.13	Möjligheten till en ytterligare ersättningsperiod	16
5.4	Ersättningsnivåer	16
5.4.1	Indexering av taket.....	16
5.4.2	Höjning av lägsta dagpenningen	16
5.4.3	Höjt grundbelopp	17
6	Avslutande resonemang.....	17
6.1	Aktiv arbetsmarknadspolitik – lika viktigt som regler och kontroll.....	17

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör lyfta ut arbetslöshetsförsäkringen ur Socialförsäkringsutredningen och tillsätta en separat utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring, med utgångspunkt i vad som anförs i motionen.

3 Inledning

Regeringen Reinfeldt har sedan sitt tillträde verkställt strategiska och fördömande församlingar av arbetslöshetsförsäkringen. Sammantaget har försäkringen blivit sämre, dyrare och mer orättvis. Nedmonteringen av arbetslöshetsförsäkringen är en bärande del i regeringens långsiktiga strävan att försvaga löntagarna som kollektiv och stimulera framväxten av en låglönearbetsmarknad. I kombination med försämrade möjligheter till utbildning och omskolning, kraftiga besparingar på arbetsmarknadspolitiska insatser, hårdare krav på arbetssökande och rabatter på arbetskraft i framför allt den privata tjänstesektorn kommer urholkningen av arbetslöshetsförsäkringen på sikt att skapa ett starkt tryck på löntagarna att acceptera väsentligt lägre löner och sämre arbetsvillkor än vad som hittills varit tänkbart.

Men även på omedelbar sikt och på individnivå har regeringens församlingar av arbetslöshetsförsäkringen fått dramatiska effekter. Över en halv miljon människor har lämnat försäkringen sedan 2006 och står nu utan inkomstrelaterat skydd vid arbetslöshet, detta i ett läge med massarbetslöshet. Många av dem som stannat kvar i försäkringen har redan upptäckt, och fler kommer att göra det, att de nya, strängare ersättningsvillkoren och beräkningsgrunderna innebär att de är berättigade till en orimligt låg ersättning, eller i värsta fall ingen ersättning alls.

Regeringens politik är samhällsekonomiskt katastrofal på flera sätt. De tidigare relativt höga ersättningsnivåerna i arbetslöshetsersättningen bidrog till att dämpa konjunktur nedgångar genom att hålla efterfrågan uppe. Den funktionen av arbetslöshetsförsäkringen har nu kraftigt försvagats, vilket har bidragit till att fördjupa den ekonomiska krisens effekter och varaktighet. Regeringens finanspolitiska råd försökte uppmärksamma regeringen på det problemet och föreslog en temporär förstärkning av arbetslöshetsförsäkringen som en konjunkturpolitisk insats. Inte ens det var regeringen beredd att diskutera.

En annan kontraproduktiv samhällsekonomisk effekt av demonteringen av arbetslöshetsförsäkringen är att kostnaderna för arbetslösheten nu i stället vältras över på kommunerna i form av ökade kostnader för ekonomiskt bistånd.

Fel! Okänt namn på

Arbetslöshetsförsäkringen var inte perfekt innan den borgerliga regeringen tillträdde, men fundamenten i försäkringen – frivilligt medlemskap i arbetslöshetskassor med facklig anknytning, hög grad av gemensam finansiering och inkomstrelaterad ersättning – är en bra grund att bygga framtidens arbetslöshetsförsäkring på.

Vänsterpartiet menar att arbetslöshetsförsäkringen måste renoveras från grunden så att den fyller de viktiga funktioner som är nödvändiga för ett solidariskt och tryggt arbetsliv och samhälle.

Den akuta situationen med många som står utanför den inkomstrelaterade försäkringen och många underförsäkrade kräver snabba reformer som kan genomföras utan föregående utredning. Vi lägger därför fram förslag som sänker och tar bort differentieringen av medlemsavgifterna i a-kassorna, som höjer taket för den högsta dagpenningen och tar bort nedtrappningen av ersättningsnivån. I vår gemensamma rödgröna motion med anledning av regeringens budgetproposition för 2011 avsätter vi utrymme för dessa reformer. I det följande lämnas en redogörelse över både dessa budgeterade förslag och våra förslag till utgångspunkter för en utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring.

4 Snabba reformer

4.1 Sänkt kostnad för medlemskap i en a-kassa

Vänsterpartiet vill att alla ska ha råd att vara med i en a-kassa. Ingen ska betala mer än ca 80 kronor i månaden för sitt medlemskap. Om arbetslöshetsförsäkringen åter ska bli en solidarisk försäkring som är attraktiv att vara med i måste a-kassornas medlemsavgifter sänkas. Medlemsavgifterna är höga på grund av den djupt orättvisa och differentierade arbetslöshetsavgiften som regeringen införde 2008. Differentieringssystemet, där avgiften relaterar till arbetslöshetsnivån i respektive a-kassa, har en inbyggd omvänd solidaritetsprincip. Den lägsta avgiften betalar i dag medlemmarna i akademikernas a-kassa, där arbetslöshetsnivån är relativt låg och lönenivån, och därmed inkomstökningen till följd av jobbskatteavdraget, hög. De högsta avgifterna betalas av LO-medlemmar i tjänstesektorn, där lönerna är låga, deltider och visstidsanställningar vanliga och inkomstökningen till följd av jobbskatteavdraget låg. De a-kassor vars medlemmar drabbades hårdast av krisen tvingades också öka sina avgifter kraftigt. IF Metalls, Byggnads och GS a-kassor blev därmed bland de dyraste kassorna att vara med i. Vissa a-kassor har tvingats höja medlemsavgifterna med 300 procent. Detta samtidigt som arbetslöshetsförsäkringen har varit överfinansierad.

Differentieringssystemet har också andra inbyggda absurditeter. IF Metalls a-kassa kommer t.ex. från den 1 januari 2011 att kunna sänka arbetslöshetsavgiften från 300 kronor till 150 kronor. Inte för att medlemmarna har fått nya anställningar utan därför att många har varit arbetslösa så länge att de utför-

säkras och i stället för arbetslöshetsersättning får aktivitetsstöd från Försäkringskassan.

I väntan på ett framtida utredningsförslag på nytt finansieringssystem för arbetslöshetsförsäkring prioriterar vi rödgröna i vår gemensamma budgetmotion med anledning av regeringens budgetproposition för 2011 att sänka kostnaderna för medlemskap i a-kassorna. Vi föreslår att det inte ska kosta mer än ca 80 kronor i månaden att vara medlem i en a-kassa – lika för alla.

4.2 Höjt tak för högsta dagpenningen

Vänsterpartiet anser att minst 80 procent av löntagarna vid arbetslöshet ska få ut 80 procent av sin tidigare lön i arbetslöshetsersättning. För att nå det målet krävs det att taket för den högsta dagpenningen höjs rejält.

Ersättningsnivån är i dag 80 procent under de 200 första dagarna i en ersättningsperiod för att därefter trappas ned till 70 procent. Det finns dock ett tak för den högsta dagpenningen som medför att många ändå inte får ut 80 procent. I dag är taket för den högsta dagpenningen 680 kronor. Den som är berättigad till den högsta ersättningen får ut 14 960 kronor brutto per månad. Det motsvarar 80 procent av en månadslön på 18 700 kronor. Det innebär att en löntagare med genomsnittslön som arbetslös bara får ut omkring 50 procent av sin tidigare lön. Bara drygt en av tio arbetslösa får i dag ut 80 procent av tidigare lön. Sveriges arbetslöshetsförsäkring tillhör därmed numera en av de allra sämsta i Europa. Sverige har genomfört större försämringar av arbetslöshetsersättningen än andra länder. Enligt OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) var den svenska nettoersättningsnivån för en medelinkomsttagare 67 procent år 2002. År 2008 hade den sjunkit till 50 procent, det största fallet i OECD-området. Mellan 2002 och 2008 rasade Sverige från 5:e till 21:a plats i OECD-ligan.

Regeringen Reinfeldt sänkte taket för den högsta dagpenningen 2007, men urholkningen av försäkringens värde har pågått under en längre tid. Eftersom taket inte har följt med löneutvecklingen har andelen löntagare som får ut 80 procent minskat år för år under en längre tid. Det är ett stort hot mot försäkringens legitimitet. Om allt fler är underförsäkrade drivs de till att skaffa tilläggsförsäkringar, enskilt eller i någon kollektiv form. På sikt riskerar en sådan utveckling att urholka betalningsviljan till den gemensamma försäkringen, eftersom den inte levererar den utlovade tryggheten.

För att så många löntagare som möjligt ska vara fullt försäkrade i den gemensamma arbetslöshetsförsäkringen bör taket för den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet därför höjas. Målsättningen bör vara att åtminstone 80 procent av löntagarna ska få ut 80 procent i ersättning.

I vår gemensamma rödgröna budgetmotion för 2011 avsätter vi medel för en höjning av taket i ett första steg från 680 kronor till 930 kronor från den 1 april 2011 och till 950 kronor den 1 januari 2012. Efter de första 100 dagarna trappas taket ned med 150 kronor per dag. Det innebär att alla löntagare med en månadslön på upp till cirka 25 000 kronor i månaden 2012 får ut 80 procent av sin tidigare lön under de första 100 dagarna av arbetslöshet.

Fel! Okänt namn

4.3 Ingen nedtrappning av ersättningsnivån

Regeringen Reinfeldt har skurit ned på aktiva insatser och stöd till de arbets-sökande och i stället fokuserat på att skapa en hårdare ekonomisk press på arbetslösa. Tanken är att hotet om sänkt ersättning dels ska sänka den arbets-sökandes löneanspråk, dels öka sökaktiviteten, vilket antas öka chanserna att få ett nytt jobb.

Det är en självklarhet att den som vill ha ett arbete också måste söka jobb, men ersättningsnivåns betydelse är kraftigt överdriven i regeringens retorik och syftar mest till att skuldbelägga arbetslösa samt individualisera det komplexa samhällsproblem som arbetslösheten är. Att äldre, lågutbildade, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning sedan länge är överrepresenterade bland de långvarigt arbetslösa beror inte på en generell ovilja att arbeta i just de grupperna, utan på arbetsmarknadens krav, diskriminering och arbetsgivarnas preferenser.

Kombinationen av nedtrappad ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen och kraftigt minskade resurser till aktiva utbildningsinsatser och anställningsstöd slår därmed dubbelt så hårt mot dem som redan har allra svårast att hävda sig på arbetsmarknaden. I synnerhet som nedtrappningen av ersättningsnivån i praktiken bara drabbar dem som före arbetslösheten hade en inkomst under 21 400 kronor i månaden. Den press nedåt på löneanspråk nedtrappningen innebär är därför tydligt riktad mot låglönegrupper.

Problemen med hög arbetslöshet och långvariga arbetslöshetsperioder måste lösas med helt andra medel: andra prioriteringar i den ekonomiska politiken, bättre utbildningspolitik och en aktiv arbetsmarknadspolitik. På sikt arbetar vi för att skapa ekonomiskt utrymme för en höjning av ersättningsnivån till 90 procent. Det finns inga långsiktigt hållbara argument för att nivån i arbetslöshetsförsäkringen ska vara lägre i dag än på 1980-talet, men i dagsläget prioriterar vi de insatser som är mest akuta för att förstärka arbetslöshetsförsäkringens legitimitet och minska de ekonomiska orättvisor och risker regeringens försämringar skapat.

I vår gemensamma rödgröna budgetmotion för 2011 höjer vi ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen till 80 procent av tidigare lön upp till taket under hela ersättningsperioden samt under tid med aktivitetsstöd.

5 Utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring

En generös arbetslöshetsförsäkring är avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. För löntagarkollektivet som helhet ska försäkringen bidra till att förhindra underbudskonkurrens och att upprätthålla löner på en anständig nivå också i tider av hög arbetslöshet. Arbetslöshetsförsäkringens utformning och legitimitet är också avgörande för en flexibel arbetsmarknad som präglas av strukturomvandling, produktivitetsutveckling och rörlighet.

Försäkringen måste dessutom kunna fylla en viktig konjunktur- och regionalpolitisk funktion i tider av hög arbetslöshet och då tillfälliga kriser drabbar hela eller delar av landet.

De förändringar som regeringen Reinfeldt har verkställt har medfört att försäkringen blivit sämre, dyrare och mer orättvis. Regelverket har dessutom blivit onödigt krångligt och svårhanterbart, vilket leder till ökad rättsosäkerhet och långa handläggningstider.

Arbetslöshetsförsäkringen hade flera brister även innan regeringen Reinfeldt tog över. Det räcker därför inte med att återställa försäkringen som den var före valet 2006. Vi behöver en stabil och solidarisk arbetslöshetsförsäkring som bättre motsvarar dagens och framtidens behov.

Därför måste en sammanhållen översyn av hela regelverket göras så att försäkringen blir enkel att förstå, pålitlig, träffsäker och inte möjlig att missbruka. Utgångspunkten för utredningen ska vara att det även i fortsättningen ska vara frivilligt att vara medlem i en a-kassa och att arbetslöshetsförsäkringen ska vara solidariskt finansierad.

Regeringen Reinfeldt har tillsatt en parlamentarisk socialförsäkringsutredning som även har fått i uppdrag att se över när och hur en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kan införas. Det är olyckligt att sammanblanda arbetslöshetsförsäkringen med socialförsäkringarna på detta sätt. Kopplingen till den svenska arbetsmarknadsmodellen med kollektivavtalade löner ger arbetslöshetsförsäkringen en särställning gentemot andra gemensamma försäkringar. Vi vill stärka och utveckla det nuvarande systemet med frivilligt medlemskap i arbetslöshetskassor med facklig anknäpning och anser därför att arbetslöshetsförsäkringen bör utredas separat.

Regeringen bör därför snarast lyfta ut arbetslöshetsförsäkringen ur Socialförsäkringsutredningen och tillsätta en separat utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring, med utgångspunkt i vad som anförs i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.1 Frivilligt medlemskap i fackligt anknutna a-kassor

Vår utgångspunkt är att medlemskap i en a-kassa ska vara frivilligt och att a-kassorna ska fortsätta att vara självständiga medlemsorganisationer. Frivilligt medlemskap i fackligt anknutna a-kassor är, av flera skäl, att föredra framför en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Oavsett utformning av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kommer svåra gränsdragningsproblem att uppstå: Vilka villkor ska exempelvis vara uppfyllda för att en person ska kunna tvingas till medlemskap i försäkringen och hur ska dessa villkor i sin tur relatera till villkoren för rätt till inkomstrelaterad ersättning? Risken är uppenbar att människor som på goda grunder avstår från medlemskap i en frivillig försäkring tvingas till ett medlemskap de i praktiken inte kommer att ha någon nytta av.

En obligatorisk arbetslöshetsförsäkring kräver också uppbyggnad av nya kontrollsystem. I det delbetänkande som regeringens utredare Sören Öman

Fel! Okänt namn på

presenterade den 15 maj 2008 skulle en helt ny myndighet skapas för att administrera och kontrollera den obligatoriska försäkringen. LO, som i sitt remissyttrande avvisade förslaget om obligatorium i sin helhet, påtalade särskilt det administrativa krängel och den integritetsrisk som kan uppstå i och med uppbyggnaden av en sådan myndighet. Vänsterpartiet instämmer i den kritiken – staten ska undvika onödig byråkrati och det finns all anledning att vara restriktiv med att bygga upp stora offentliga register med känsliga uppgifter om människors levnadsförhållanden. Även om regeringen nu meddelat att den modell Öberg föreslog inte kommer att genomföras, kvarstår ovan nämnda problem om någon form av obligatorium skulle införas.

Andra tungt vägande skäl för att bygga vidare på systemet med frivilliga a-kassor med facklig anknytning är att dessa redan finns och har en väl fungerande administration och värdefulla kunskaper om villkoren i olika yrken och branscher. Den fackliga anknytningen är också naturlig mot bakgrund av hur kollektivavtalen och arbetslöshetsförsäkringen fyller kompletterande funktioner för att skydda löntagarna mot social dumpning i den svenska arbetsmarknadsmodellen. För den enskilde framstår det som naturligt att vara medlem i både fackförbund och a-kassa om dessa är kopplade till varandra. Risken om en obligatorisk försäkring införs är att färre då skulle söka medlemskap i ett fackförbund, vilket allvarligt skulle urholka löntagarnas ställning i förhållande till arbetsgivarna och på sikt underminera legitimiteten i hela kollektivavtalsmodellen.

5.2 Arbetslöshetsförsäkringens finansiering

Om arbetslöshetsförsäkringen åter ska bli en solidarisk försäkring som är attraktiv att vara med i krävs att avgiften för medlemskap sänks. Den djupt orättvisa differentiering av medlemsavgiften, utifrån arbetslöshetsnivå i respektive a-kassa, som regeringen infört måste därför avskaffas.

Arbetslöshetsförsäkringen har haft en stabil finansiering genom arbetsmarknadsavgiften och finansieringsavgiften. Den utbetalade arbetslöshetsersättningen har finansierats dels av arbetslöshetskassornas medlemsavgifter genom finansieringsavgifter till staten, och dels av arbetsmarknadsavgiften som är en del av arbetsgivaravgifterna, dvs. i grunden löneutrymme som löntagarna avstått för att finansiera försäkringen.

År 2006 finansierade arbetsmarknadsavgiften ca 88 procent av den utbetalda ersättningen från försäkringen och medlemsavgifterna ungefär 12 procent. Vid årsskiftet 2007 införde regeringen en förhöjd finansieringsavgift. Det innebar att a-kassorna var tvungna att drastiskt höja sina medlemsavgifter och att medlemsavgifternas andel av finansieringen av den utbetalda ersättningen ökade till drygt 60 procent år 2007 – en dramatisk ökning från året innan.

Den förhöjda finansieringsavgiften var inte påkallad av finansiella skäl. År 2007 gick arbetslöshetsförsäkringen med ett överskott på 28 miljarder kronor. Det utrymme i statsbudgeten som höjningen av medlemsavgifterna och de sänkta ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen skapat, har regeringen i

praktiken använt för att finansiera en stor del av det s.k. jobbskatteavdraget. Avdraget gäller alla som har inkomst av arbete, men har på grund av sin utformning till största delen gått till höginkomsttagare. Personer med inkomster från a-kassa, pensioner, sjukförsäkring eller annan socialförsäkring är inte berättigade till avdraget alls. Regeringen låter alltså a-kassornas medlemmar finansiera skattesänkningarna genom överuttag av avgifter.

År 2008 ersattes den förhöjda finansieringsavgiften av arbetslöshetsavgiften. Arbetslöshetskassorna betalar nu både den vanliga finansieringsavgiften och en arbetslöshetsavgift till staten. Arbetslöshetsavgiften som är relaterad till arbetslöshetsnivån i respektive a-kassa är nu 33 procent av den utbetalda inkomstrelaterade ersättningen minus 50 kronor per icke arbetslös medlem. Taket för avgiften är 300 kronor per icke arbetslös medlem och månad. Regeringens syfte med arbetslöshetsavgiften är att den ska bidra till sänkta reservationslöner.

Solidariteten i systemet har alltså urholkats både genom att medlemsavgiftens andel av finansieringen ökat och genom att de med lägst inkomster och högst arbetslöshetsrisk bär en större relativ andel av försäkringens kostnader jämfört med höginkomsttagare med liten arbetslöshetsrisk.

Det är både ekonomiskt möjligt och politiskt rimligt att återinföra en solidarisk finansiering av arbetslöshetsförsäkringen. Att avskaffa arbetslöshetsavgiften beräknas kosta cirka 4,2 miljarder kronor i minskade intäkter till staten 2012. De som betalar arbetslöshetsavgiften är medlemmar i a-kassan som har arbete. Det kan jämföras med det fjärde steget i regeringens jobbskatteavdrag, som beräknas kosta 10 miljarder kronor i minskade skatteintäkter 2010. Finansieringen är därmed inte ett problem och skulle inte innebära några sänkta inkomster för hushållen totalt sett. Fördelningsprofilen skulle dock bli bättre: genom att använda en del av jobbskatteavdraget för att finansiera sänkt a-kasseavgift sänks tröskeln för att gå med i en a-kassa mest för de grupper som har stort behov av försäkringens skydd.

Vänsterpartiet anser att det är rimligt att medlemsavgifterna täcker a-kassornas administrationskostnader och att dessa kostnader fördelas solidariskt mellan a-kassorna genom att ett förutsägbart system för utjämningsavgifter respektive utjämningsbidrag införs.

5.3 Villkor för ersättning

Den inkomstrelaterade arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som man kvalificerar sig till genom arbete. Ersättning ges enligt inkomstbortfallsprincipen. Ett växande problem på senare år är att allt fler har en så lös anknytning till arbetsmarknaden att de också har svårt att uppfylla villkoren i försäkringen. För att så många som möjligt ska omfattas av inkomstryggheten bör regelverket därför förbättras på en rad områden.

Fel! Okänt namn nå

5.3.1 Arbets- och medlemsvillkoren

Kravet på arbetsmarknadsförankring för att få del av inkomstrelaterad ersättning avgörs genom utformningen av medlems- och arbetsvillkoren. Det är en rimlig grundprincip. Men villkoren måste utformas i relation till hur arbetsmarknaden faktiskt ser ut och så att de inte diskriminerar grupper av löntagare.

5.3.1.1 Arbetsvillkoret

Sedan 2007 krävs 80 timmars arbete i månaden i minst 6 månader under en 12-månadersperiod för att man ska vara berättigad till ersättning från a-kassan. Det alternativa arbetsvillkoret kräver arbete i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av 6 månader och minst 50 timmars arbete varje månad. Det innebär att det är mycket svårt för deltid- och visstidsanställda att kvalificera sig till ersättning. För en person med en 50-procentig tjänst räcker det med att vara frånvarande en dag från arbetet för att gå miste om sin rätt till ersättning. Och i sektorer där man har lägre normalarbetstid än 40 timmar per vecka, vilket exempelvis är vanligt inom vård och omsorg, är det omöjligt att uppfylla arbetsvillkoret om man har en 50-procentig tjänst.

Eftersom kvinnor är överrepresenterade bland både deltidsarbetande och visstidsanställda är detta snäva arbetsvillkor strukturellt diskriminerande mot kvinnor. Men också andra grupper drabbas oproportionerligt hårt av det skärpta arbetsvillkoret. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) konstaterade i rapporten Effekter av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen (2007:8) att de ”som har påverkats mest av höjningen av antal timmar är enligt arbetslöshetskassorna yngre sökande som är nytillträdde på arbetsmarknaden, deltidsarbetande (framför allt kvinnor), så kallade timanställda vikarier samt de som beviljats halv sjukersättning från Försäkringskassan.” Ytterligare en liten, men särskilt utsatt, grupp i sammanhanget är kulturarbetarna vars möjligheter till trygga fasta anställningar är mycket små. Utformningen av arbetsvillkoret bör vara så generöst att det finns marginaler för sjukfrånvaro även för deltidsarbetande och visstidsanställda.

5.3.1.2 Medlemsvillkoret

Medlemsvillkoret måste utformas med hänsyn både till faktiska uppsägnings-tider och till de allt vanligare visstidsanställningarna. Medlemsvillkoret får inte vara så kort att det lönar sig att stå utanför försäkringen till dess en uppsägning är ett faktum, men det ska inte heller utestänga unga, som sällan erbjuds mer än korta visstidsanställningar, från möjligheten till inkomstrelaterad ersättning. Utformningen av medlemsvillkoret bör noggrant avvägas med hänsyn till rådande villkor för olika grupper på arbetsmarknaden.

5.3.2 Studier

5.3.2.1 Studerandevillkoret

För både individen och samhället är utbildning en bra investering i det långa loppet. Men många har problem att få arbete direkt efter avslutad utbildning. Eftersom allt fler unga går vidare till eftergymnasiala studier direkt efter gymnasiet, står också allt fler utan möjlighet till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen efter avslutade studier. Fram till 2007 fanns en möjlighet att kvalificera sig till grundersättning från arbetslöshetsförsäkringen genom studier – ett studerandevillkor. Det gav nytexaminerade incitament att skriva in sig på Arbetsförmedlingen och ett visst andrum att söka arbete som motsvarar den utbildning de har. Vi anser att det är rimligt att ge den som genomgått en utbildning den möjligheten. Ungdomar som går ut på arbetsmarknaden och inte får arbete med en gång står nu ofta helt utan försörjning. De kan söka ekonomiskt bistånd från kommunen, men det är inte säkert att de får det. Den som söker arbete bör kunna ha rätt till arbetslöshetsersättning grundat på ett studerandevillkor. Ett framtida studerandevillkor bör göra det möjligt att kvalificera sig till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen genom studier. Tidigare bestämmelser om studerandevillkor var inte perfekta men bör kunna utgöra en utgångspunkt vid utformningen.

5.3.2.2 Studier bör i större utsträckning räknas som s.k. överhoppningsbar tid

För att kunna få arbetslöshetsersättning måste ett arbetsvillkor uppfyllas. Detta ska ligga inom en ramtid av de senaste 12 månaderna före ansökan om ersättning men ramtiden kan förlängas när den innehåller s.k. överhoppningsbar tid. Ibland är studier överhoppningsbara. Det innebär att studietiden inte räknas in i ramtiden och därmed kan arbete före studietiden utgöra grund för ersättning. Förutsättningar är bl.a. att studierna bedrivits på heltid och att inga nya studier planeras. Studier bör i ökad utsträckning kunna hoppas över. Arbetslösa uppmanas att studera för att få bättre utsikter på arbetsmarknaden, samtidigt kan den som nu följer det rådet tappa rätten till arbetslöshetsersättning.

Studier på minst halvtid borde vara överhoppningsbara (jämför med sjukdom där halv sjukdom är överhoppningsbar). Det kan t.ex. röra sig om föräldrar till barn med funktionsnedsättning som därför inte kan läsa på heltid, eller den som läst på komvux jämsides med arbete (på mindre än halvtid så att arbetet inte är tillgodoräkningsbart) eller läst enstaka ämnen för att komplettera behörighet för vidare studier.

Reglerna i lagen om arbetslöshetsförsäkring (ALF) bygger på att studier är något som bedrivs i ungdomen, innan inträdet på arbetsmarknaden. I dagens Sverige är studier något återkommande under en stor del av livet. Den som funderar på att studera i framtiden kan med dagens regler förvägras arbetslöshetsersättning, även om planerna ligger en bra bit in i framtiden. A-kassorna bryr sig oftast inte om planerade studier längre bort än någon termin eller

Fel! Okänt namn på

något år, men tolkningarna är oklara med dagens regler. Reglerna i ALF bör vara utformade för att premiera, inte försvåra, livslångt lärande.

5.3.3 Överhoppningsbar tid

Människor som en gång kvalificerat sig till arbetslöshetsersättning kan av olika anledningar stå utanför arbetskraften under en period, för att sedan komma tillbaka som arbetssökande. Det gäller exempelvis studerande, personer som drabbats av långvarig sjukdom eller allvarliga skador och de som vårdats en nära anhörig. Enligt nu gällande arbetslöshetsförsäkring måste en sökande ha anknytning till arbetsmarknaden för att kunna få arbetslöshetsersättning – ett arbetsvillkor måste uppfyllas. Detta ska ligga inom en ramtid av de senaste 12 månaderna före ansökan om ersättning men ramtiden kan förlängas när den innehåller s.k. överhoppningsbar tid.

Före den 5 februari 2001 fanns ingen begränsning av hur lång den överhoppningsbara tiden fick vara. För närvarande är den överhoppningsbara tiden begränsad till fem alternativt sju år. Tidigare gällde det enda undantaget dem som följt med make/maka/sambo under dennes utlandstjänstgöring. Nu har ett undantag på tio år införts för dem som har varit långvarigt sjukfrånvarande och blivit utförsäkrade från sjukförsäkringen. Det innebär att fyra olika regler gäller beroende på orsaken till att den sökande varit förhindrad att arbeta.

Det är svårt att finna övertygande skäl till varför en person som varit föräldraledig eller heltidsstuderande ska anses ha mindre arbetsmarknadsanknytning än en person som under samma tid har varit sjuk eller följt med make/make/sambo under dennes utlandstjänstgöring. Lika regler bör gälla för alla former av överhoppningsbar tid.

Den överhoppningsbara tiden har förkortats med två år jämfört med vad som gällde år 2006. För personer som går långa högskoleutbildningar är gränsen på fem år snålt tilltagen. En extra termin eller en period av föräldraledighet räcker för att den intjänade rätten till ersättning ska gå förlorad. I praktiken missgynnar också denna tidsgräns därmed också kvinnor, eftersom kvinnor tar ut väsentligt mer av föräldraledigheten än män. Med tanke på att allt fler går långa utbildningar och att det sker under den period då många också väljer att skaffa barn, bör den överhoppningsbara tiden i arbetslöshetsförsäkringen vara så pass lång att det finns en marginal för exempelvis föräldraledighet under utbildningstiden, utan att rätten till ersättning går förlorad.

Mest rättvist och enklast vore det om begränsningen av den överhoppningsbara tiden togs bort permanent. Om inte detta är möjligt är det rimligt att begränsningen blir lika lång för alla typer av överhoppningsbar tid. Den överhoppningsbara tiden i arbetslöshetsförsäkringen bör då förlängas så att den inte diskriminerar och straffar ut grupper av människor.

5.3.4 Beräkning av normalinkomst och normalarbetstid

Med dagens regler beräknas normalarbetstiden på den genomsnittliga arbetstiden under en ramtid av 12 månader. Det innebär att en person som har en visstidsanställning på heltid som varar i 6 månader får en ersättning som be-

räknas på en halvtidstjänst. Det är en orimlig ordning i en situation då olika visstidsanställningar blivit allt vanligare. Bland ungdomar är olika former av visstidsanställningar i dag den vanligaste anställningsformen och ofta det enda som står till buds.

Den ökande andelen visstidsanställningar på arbetsmarknaden är ett problem och Vänsterpartiet har ett antal förslag på hur fler ska kunna erbjudas trygga, fasta anställningar. Men självklart måste det finnas möjligheter att ta in vikarier och anställa personer under begränsade tidsperioder om det finns skäl för det. Då är det också rimligt att de som utför dessa tidsbegränsade jobb ges en möjlighet att kvalificera sig till en skälig ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Normalarbetstiden bör beräknas så att den inte diskriminerar deltids- och visstidsanställda.

Reglerna för beräkning av normalarbetstid och normalinkomst har också blivit alltmer komplicerade, vilket gör det svårare för den sökande att bedöma om beräkningen är korrekt. Det bidrar också till långa handläggningstider. Det har blivit många uppgifter att lämna för arbetsgivare och försäkringskassa, vilket leder till mer arbete både för dessa och för arbetslöshetskassorna. Vid korttidsfrånvaro på grund av sjukdom, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning bör beräkningen göras utifrån ordinarie lön, likaså vid frånvaro på grund av politiska och fackliga förtroendeuppdrag. Den exakta utformningen måste anpassas till den aktuella situationen på arbetsmarknaden.

Reglerna för beräkning av normalarbetstid och normalinkomst måste förenklas. I normalfallet bör beräkningen göras utifrån den anställdes avtalade arbetstid och lön. Dagens regler för beräkning av normalarbetstid och normalinkomst är mycket komplicerade. De bör förenklas av rättssäkerhets- och effektivitetsskäl. Medlemmen bör ha möjlighet att bedöma vilken ersättning hon kommer att få. Det är inte rimligt att a-kassorna tvingas begära kompletteringar och sitta och räkna på detaljer som i liten utsträckning påverkar utfallet, och det bör bli enklare för arbetsgivarna att fylla i arbetsgivarintygen rätt.

En utgångspunkt bör vara att för de allra flesta, åtminstone 80 procent, ska beräkningen göras utifrån medlemmens avtalade arbetstid och lön. "Normal" frånvaro – kortare sjukperioder eller vård av sjukt barn, enstaka obetalda semesterdagar för en nyanställd (kanske med semesterersättning från tidigare jobb), enstaka dagar med tjänstledighet (t.ex. för begravning eller flytt) – ska inte behöva utredas av a-kassan. Det svåra är hur man gör gränsdragningen för vad som är normalt. En möjlighet kunde vara att frånvaro mindre än 100 timmar för den som varit heltidsanställd i ett år inte behöver redovisas av arbetsgivaren. Sedan bör, för månader där arbetsvillkoret är uppfyllt, inget avdrag göras för dagar med sjukdom, föräldrapenning eller politiska och fackliga uppdrag.

Normalarbetstid och normalinkomst bör inte ändras för den som får sjukersättning på deltid. Den som beviljas sjukersättning på deltid får sänkt normalarbetstid och normalinkomst. Om sedan sjukersättningen upphör ska den åter räknas upp. Detta är en komplicerad hantering, som ofta är svår för medlemmen att förstå, och kan ställa till stora problem för den som bytt a-kassa. Det vore bättre om normalarbetstid och normalinkomst inte ändras, utan att antalet ersättningsdagar blir färre genom att arbetsutbudet sänks. Exempel:

Fel! Okänt namn på

Den som har en normalarbetstid på 40 timmar per vecka och får halv sjukersättning sänker sitt arbetsutbud till 20 timmar per vecka, och får därmed 2,5 ersättningsdagar per vecka i stället för 5 dagar. Om inte nämnda linje följs måste föreskrifterna om omräkning av normalarbetstid och normalinkomst förändras, då de nuvarande inte stämmer med domar och rekommendationer från IAF.

5.3.5 Bisyssla

Rätten att kombinera ersättning från a-kassan med inkomster från en bisyssla är viktig för människors möjligheter att ha en fot kvar i arbetslivet även om de förlorar det jobb de har sin huvudsakliga försörjning ifrån. En bisyssla kan också vara vägen in i ett nytt yrke för en person som drabbas av arbetslöshet.

Inte minst för yrkesutövare i kultursektorn kan möjligheten att behålla en bisyssla vara helt avgörande för att kunna ta jobb inom sitt egentliga yrke. I en bransch där fasta jobb är mycket ovanliga kan en bisyssla vara en nödvändig ankarpunkt för att knyta kontakter som kan leda till mer varaktiga jobb inom det egna yrket. Att tvingas välja mellan en sådan bisyssla och ersättning från a-kassan är kontraproduktivt om målet är att gynna försörjning av eget arbete. Regelverket för godkända bisysslor bör därför vara generöst. Dagens regelverk kräver att en bisyssla ska ha utförts i minst 12 månader för att godkännas i kombination med ersättning från a-kassan. Det är ett för högt ställt krav mot bakgrund av hur arbetsmarknaden ser ut för framför allt kulturarbetare.

5.3.6 Förtroendevaldas rätt till ersättning

Att människor har möjlighet att utan negativa konsekvenser för sin ekonomi ta på sig politiska och fackliga förtroendeuppdrag är en bärande del av demokratin i samhället och i arbetslivet. Med nuvarande regler för hur normalarbetstid och normalinkomst beräknas i arbetslöshetsförsäkringen missgynnas de som har sådana uppdrag på deltid. Det förhållandet riskerar att leda till att människor avstår från att ta på sig fackliga eller politiska uppdrag, för att inte utsätta sig för risken att gå miste om sin arbetslöshetsersättning. Reglerna måste därför åtgärdas. Alla fackliga och politiska förtroendeuppdrag som berättigar till tjänstledighet eller frånvaro från arbetsplatsen bör likställas med vanligt arbete.

5.3.7 Pension

För den som gör förtida uttag av pension görs pensionsavdrag från en dagpenning som är 65 procent av normalinkomsten. Pensionsavdrag bör göras utan omräkning av dagpenningen. Frågan om pensionsavdrag ska göras även för den som slutat ta ut pension bör utredas. 65-procentberäkningen härrör från ATP-systemet. Pensionen beräknades då bli 65 procent av lönen. Förmodligen var resonemanget att den som valt att pensionera sig inte skulle få bättre inkomst genom arbetslöshetsförsäkringen. Med dagens pensionssystem, där man kan ta ut delar av pensionen, blir förhållandet annorlunda. Omräk-

ningen till 65 procent slår hårt mot dem som tar ut en låg andel av pensionen (t.ex. premiepension) och har en låg normalinkomst. Den som har en hög normalinkomst får högsta dagpenningen även med 65 procent och får ett pensionsavdrag på några kronor. Den som däremot har en låg normalinkomst kan få en sänkt ersättning med 100 kronor per dag för en premiepension på 100 kronor per månad. Det är svårt att se rimligheten i att pensionsavdrag ska göras för den som sagt ifrån sig sin pension. Dessa regler måste därför anpassas till hur pensionssystemet fungerar i praktiken.

5.3.8 Avgångsvederlag

Tid med avgångsvederlag bör beräknas utifrån ordinarie lön, inte genomsnittlig inkomst i anställningen. När tid med avgångsvederlag beräknas räknar a-kassorna på den genomsnittliga inkomsten under de senaste 12 månaderna i den aktuella anställningen. Det slår orimligt hårt mot den som t.ex. varit sjuk i stor omfattning. Den som jobbat 25 procent det senaste året, och får ett avgångsvederlag som motsvarar 6 månadslöner, blir avstängd från a-kassan i 2 år. Även den som haft återkommande sjukperioder, eller sjuka barn, drabbas av förlängd avstängning om de får avgångsvederlag. Vid beräkning av tid med avgångsvederlag får nämligen inte, till skillnad från vid beräkning av normalarbetstid och normalinkomst, sjukpenning och föräldrapenning tillgodoräknas. En annan grupp som drabbas är föräldrar som utnyttjar sin rätt att vara tjänstlediga till 25 procent. Utredningens grundtanke ska vara att tiden med avgångsvederlaget ska motsvara ordinarie månadslön. Det finns dock komplikationer i det, t.ex. för den som har rörlig lön. Det bör inte heller vara möjligt att kringgå systemet genom en kraftig lönehöjning strax innan anställningen upphör. En möjlighet skulle kunna vara att utgå från genomsnittlig inkomst utan avdrag för frånvaro.

5.3.9 Neutralitet i förhållande till ålder och familjesituation

Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en individuell försäkring som ger ersättning baserad på tidigare löneinkomst. Regeringens diskriminerande särregler för ungdomar, som trots att de betalar samma avgift får en kortare ersättningsperiod, och de särskilda undantagen för föräldrar till barn under 18 år är främmande fåglar i ett inkomstbortfallsbaserat försäkringssystem. Arbetslöshetsförsäkringen bör utformas för att vara neutral i förhållande till ålder och familjesituation.

5.3.10 Rätt till deltidstämpling

Deltidsarbetslöshet är ett strukturellt problem som den enskilde har mycket liten möjlighet att påverka. Deltidstjänster och tillfälliga anställningar i form av timvikariat är särskilt vanliga inom kvinnodominerade yrken med låg lön. Att den som kan och vill jobba heltid, men endast erbjuds jobb på deltid har rätt att kvarstå som arbetssökande och få ersättning från a-kassan upp till heltid är därmed rimligt.

Fel! Okänt namn på

Regeringens begränsning av rätten att deltidsstämpla till sammanlagt 75 ersättningsdagar innebär en orimlig bestraffning av den enskilde, där a-kassan tidigare stått för mellanskillnaden mellan arbetsutbud och arbetad tid. Det är dock inte en idealisk lösning på sikt att a-kassan på detta sätt subventionerar arbetsgivares ovilja att inrätta fasta heltidstjänster.

Vänsterpartiet föreslår därför en lagstadgad rätt till heltid för att minimera risken för deltidsarbetslöshet, men så länge den rätten inte finns bör deltidsarbetslösa ha samma rätt som heltidsarbetslösa att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen för den tid de kan, men inte får, arbeta.

5.3.11 Karensdagar

Självrisker i arbetslöshetsförsäkringen är i dag mycket höga. Ingen ersättning betalas ut under de sju första dagarna, vilket medför en mycket stor inkomstförlust i ett redan utsatt läge. Givet det ekonomiska läget i Sverige befinner sig i, måste frågan om karensdagarnas antal vägas mot de mer akuta behoven av sänkt avgift och högre ersättningsnivåer. Antalet karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen bör dock minskas för att på sikt tas bort.

5.3.12 Rätten att begränsa sitt sökande

De flesta människor vill i första hand hitta ett nytt jobb på sin hemort eller inom pendlingsavstånd, och inom det yrke de har utbildning för och/eller erfarenhet av. Det är också samhällsekonomiskt rationellt att ta till vara människors kompetens och utbildning, samtidigt som det är slöseri med både Arbetsförmedlingens och arbetsgivares tid att människor med helt fel kompetens anvisas till lediga jobb.

Möjligheten att begränsa sitt sökområde geografiskt är viktig framför allt för individen, men också för orter på landsbygden som redan är drabbade av utflyttning. Att från dag ett av arbetslöshet tvingas vara beredd att flytta oavsett livssituation är ovärdigt. Att tvingas slita upp sin familj och lämna sin sociala gemenskap eller bli långpendlare med allt vad det innebär, är oerhört socialt och psykiskt pressande. I synnerhet för familjer med två arbetande vuxna och barn är ett sådant beslut mycket komplicerat och omfattar stora ekonomiska risker och svåra prioriteringar. Det är därför rimligt att den som drabbats av arbetslöshet i första hand ska kunna koncentrera sig på att åter etablera sig på den lokala arbetsmarknaden.

Principen om begränsat sökområde, geografiskt och yrkesmässigt, under den första tiden av arbetslöshet var praxis på många arbetsförmedlingar fram till 2001, men tillämpningen såg olika ut i olika delar av landet. För att öka rättssäkerheten skrevs därför rätten att begränsa sökområdet under de första 100 dagarna in i lagen 2001. Lagen skrotades av regeringen 2007, vilket öppnat för godtycke och skapat oförutsägbarhet i vilka krav som gäller.

Det är nu den enskilde arbetsförmedlaren som från dag ett ska avgöra om särskilda skäl talar för att en arbetssökande ska tillåtas begränsa sitt sökande. Vi menar att det är mer rationellt, rättssäkert och humant att ha en tydlig tidsgräns som gäller lika för alla.

5.3.13 Möjligheten till en ytterligare ersättningsperiod

I dag saknas möjligheten att få ersättningsperioden förlängd efter 300 dagar. Det finns dock situationer då en förlängning är det mest rationella. En arbetslös (person A) kan börja sin arbetslöshetsperiod med att söka jobb som är lämpliga. Efter en tid beslutar A tillsammans med sin förmedlare om yrkesbyte. Efter genomgången utbildning är A kvalificerad att söka ett betydligt större antal jobb. Just då tar perioden om 300 dagar slut. A ska då skrivas in i jobb- och utvecklingsgarantin i stället för att koncentrera sig på att söka jobb inom sitt nya yrke. Det vore då bättre att A får en ny a-kasseperiod och kanske efter några veckor får tag i ett nytt ledigt jobb. Att överbelasta jobb- och utvecklingsgarantin med personer som nyss fått en utbildning är inte rationellt.

För person B kan det handla om att det vid ersättningsperiodens slut framgår att nya lämpliga jobb inom kort kommer att kunna sökas. Ett nytt företag ska öppnas, kommunen beslutar om nyanställningar, ökad efterfrågan bäddar för nyanställningar i ett lokalt företag osv. Även för person B är det då mer rationellt med förlängd ersättningstid än att bli anvisad till jobb- och utvecklingsgarantin.

Det är väsentligt att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är utformade så att de inte i praktiken sätter upp hinder för den enskilde att få en varaktig anställning efter arbetslösheten.

5.4 Ersättningsnivåer

För att uppnå målet att minst 80 procent av löntagarna ska få ut 80 procent av tidigare lön vid arbetslöshet krävs ytterligare höjningar av taket för den högsta dagpenningen. Det krävs också förändringar för att även sökande med mycket låg tidigare inkomst och de som inte uppfyller villkoren för att få ersättning från den inkomstrelaterade försäkringen ska kunna få ut en ersättning som åtminstone ligger över normen för ekonomiskt bistånd.

5.4.1 Indexering av taket

Nuvarande regler innebär att den högsta dagpenningen bestäms genom riksdagsbeslut. Redan utredningen En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring från 1996 varnade för den urholkning av försäkringen denna ordning riskerar att leda till och förespråkade en indexering av taket för den högsta dagpenningen i förhållande till löneutvecklingen. Eftersom de senaste årens utveckling visar att utredningens farhågor besannats anser vi att taket bör indexeras mot löneutvecklingen.

5.4.2 Höjning av lägsta dagpenningen

Marginalerna för den som har en låg inkomst är små och den inkomstsänkning arbetslöshet innebär riskerar att tippa en redan svag privatekonomi över ända. En höjning av den lägsta dagpenningen bör därför ses över. Den lägsta

Fel! Okänt namn på

dagpenningen för arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet är i dag på 320 kronor per dag. Det motsvarar 7 040 kronor för en månad med 22 ersättningsdagar.

5.4.3 Höjt grundbelopp

Också en höjning av grundbeloppet i aktivitetsstödet bör ses över. Lägsta nivån i aktivitetsstödet utgår till arbetslösa som deltar i arbetsmarknadspolitiska program, men som inte har uppfyllt villkoren för arbetslöshetsersättning. I dag ligger ersättningen på 223 kronor per dag, vilket under en månad med 22 ersättningsdagar blir 4 906 kronor.

6 Avslutande resonemang

6.1 Aktiv arbetsmarknadspolitik – lika viktigt som regler och kontroll

För att upprätthålla legitimiteten i arbetslöshetsförsäkringen krävs regler och möjligheter till kontroll och sanktioner. För att systemet inte ska bli ensidigt repressivt måste reglerna vara rimliga i relation till rådande arbetsmarknadsläge, och det måste finnas utrymme för hänsyn till lokala och individuella förutsättningar.

Dessutom måste Arbetsförmedlingen kunna erbjuda de arbetssökande insatser som verkligen ökar möjligheten att få ett jobb. Att enbart förändra regelverk och ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen utan att också förändra och förbättra Arbetsförmedlingens arbetssätt och utbudet av effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är därför knappast meningsfullt.

Det är självklart att en arbetssökande aktivt måste söka jobb för att vara berättigad till a-kassa. Men lika viktigt som att vara aktiv och ansöka om jobb är att söka sådana jobb som man faktiskt har möjlighet att få. Ensidigt fokus på antal sökta jobb är därför meningslöst och rent av kontraproduktivt om syftet är att förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga tjänster.

LO har med hjälp av arbetskraftsundersökningarna (AKU) visat en bild av arbetsmarknaden som ett slags kö, vilket ger en mer realistisk bild av den faktiska sökprocessen (Vem ansvarar för arbetslösheten, LO 2005). Varje månad under 2003 fanns i snitt 44 000 jobb att söka. Man kan dela upp dem som sökte dessa jobb i tre grupper. Först de som hade jobb, men sökte andra. Dessa är de som är mest attraktiva för arbetsgivarna och utgjorde 5,2 sökande per ledigt arbetstillfälle. I andra ledet de öppett arbetslösa som utgjorde 4,9 sökande per ledigt arbetstillfälle. I tredje ledet exempelvis studerande som står utanför arbetsmarknaden men vill ha jobb om fler blir lediga. I snitt fanns alltså 13 arbetssökande per ledigt arbetstillfälle varje månad. Bakom den kön kommer de som varit sjuka mer än 90 dagar. Antar man att en ökad sökaktivitet gör att alla arbetssökande söker tio jobb per månad kommer varje arbets-

Fel! Okänt namn på

givare att få 130 ansökningar per jobb. Arbetsgivarna kommer att få över 5 miljoner ansökningshandlingar.

Det är inget som arbetsgivare med vakanser är intresserade av. Tvärtom finns det risk att de arbetsgivare som dränks i ansökningar från personer som uppenbart sökt lediga tjänster endast för att uppfylla kraven på sökaktivitet, väljer bort Arbetsförmedlingens tjänster och i stället söker efter personal på andra vägar. Det i sin tur minskar chanserna för arbetssökande med dåliga informella kontaktnät, som unga utan arbetslivserfarenhet och nyligen invandrade, att få jobb.

Kraven på hög sökaktivitet utan seriös matchning är också demoraliserande för de arbetssökande. Personer som söker hundratals jobb utan att få komma på en enda intervju får knappast ökad motivation i sitt arbetssökande. Det är dessutom de som står längst ifrån arbetsmarknaden som missgynnas om sökintensiteten, utan genomtänkt matchning, ökar i alla grupper. Som LO konstaterar i sin rapport: ”Det elaka i denna process är att ju bättre de attraktiva arbetssökande är på att söka arbete, desto mer minskar sannolikheten för dem som har liten eller medelstor möjlighet att få arbete”.

Om chansen för den enskilde att snabbt hitta ett nytt jobb ska öka, måste i stället kvaliteten i sökprocessen höjas. Sökprocessen måste vara inriktad på att de arbetssökande ska söka rätt jobb, på rätt sätt och i rätt tid. Här kan Arbetsförmedlingens personal innebära ett viktigt stöd om de får rätt uppdrag med tillräckliga resurser. Den individuella handlingsplanen är ett viktigt instrument. En sådan plan ska upprättas så snabbt som möjligt efter inskrivningen och innehålla den sökandes förutsättningar, målsättning och vilka insatser som behövs för att de ska kunna nås. Insatser som praktik, utbildning och andra former av stöd ska kunna sättas in tidigt och i tillräcklig omfattning om det snabbt framkommer att det är en förutsättning för att den sökande ska kunna hitta ett jobb. Man ska inte behöva vara långtidsinskriven för att få en insats om det redan från första dagen är uppenbart att den behövs.

Personer som inte följer handlingsplanen på grund av bristande motivation måste erbjudas adekvat stöd för att orka och kunna aktivera sig. Här finns stora behov av att utveckla bättre metoder och åtgärder. Det kan inte vara ett mål i sig att fler ska stängas av från a-kassan. Tvärtom bör målet vara att färre ska lämna arbetslöshetsförsäkringen för att de blir utförsäkrade och fler därför att de får ett varaktigt arbete med hjälp av de insatser från Arbetsförmedlingen de behöver.

Stockholm den 21 oktober 2010

Josefin Brink (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)